CONFLICTUL SOCIAL ÎN CONDIȚIILE RĂZBOIULUI HIBRID

Lucreția MALAI,
Școala doctorală Științe Umaniste și ale Educației USM
e-mail: lucretia.arhip.93@mail.ru
COD ORCID- 0000-0003-3261-0340

SOCIAL CONFLICT IN THE CONDITIONS OF HYBRID WARFARE

Sumary

The article addresses social conflict through the lens of hybrid warfare in the context of the Republic of Moldova. It provides an overview of the influence of conventional warfare, including subtle forms, on social conflict. It investigates how hybrid warfare affects both the stability and identity perceptions of members of society. The article highlights the psychological, social, and cultural impact of warfare on state institutions and citizens. It explores the interdependence between external influence and the internal fragility of societal institutions, as well as the necessity for deep reflection on collective identity and resilience in the contemporary context, including within Moldovan society.

Key-words: *philosophy, society, conflict, hybrid warfare, identity, destabilization, collective resilience*

Republica Moldova se află într-un palimpsest al tensiunilor geopolitice și al disonanțelor socio-culturale, manifestând o paradigmă complexă a conflictualității sociale în contextul războiului hibrid. Acest tip de conflict, marcat prin imbricarea strategiilor convenționale și neconvenționale, destabilizează ontologia colectivă a societății și subminează epistemologia coeziunii sociale. Războiul hibrid devine astfel o metanarațiune care exacerbează fragmentarismul identitar și provoacă o reevaluare a legitimității structurilor instituționale.

Prin intermediul unor practici discursiv-simbolice precum dezinformarea, manipularea cognitivă și instrumentalizarea fricii colective, războiul hibrid

reconfigurează habitusurile sociale, amplificând polarizările etno-lingvistice și politice. Aceste procese generează o criză a solidarității sociale, în care relațiile de putere devin fluide, iar percepția asupra justiției și echității este profund erodată. În acest cadru, conflictul social nu mai poate fi redus la o simplă antagonie, ci trebuie interpretat ca o dialectică între contradicțiile imanente ale modernității și presiunile externe ale actorilor geopolitici.

Din perspectivă filosofică, conflictul social în Republica Moldova relevă o tensiune permanentă între identitatea colectivă ca proiect normativ și disoluția acesteia sub influența unor factori externi destabilizatori. Astfel, războiul hibrid devine o oglindă a vulnerabilităților structurale și a insuficiențelor axiologice ale unei societăți aflate în căutarea unui echilibru între tradiție și modernitate. Conflictul social reprezintă, de asemenea, o provocare hermeneutică, invitând la o reevaluare critică a modului în care discursurile publice construiesc și perpetuează realitățile conflictuale.

Pentru a decela complexitatea conflictului social în contextul războiului hibrid din Republica Moldova, este imperativ să ne raportăm la teoriile clasice ale conflictului, reevaluându-le din perspectiva actualității. Aceste paradigme oferă un cadru analitic indispensabil pentru înțelegerea dinamicii tensiunilor sociale într-un spațiu caracterizat de o profundă fragmentare identitară și epistemologică.

În viziunea marxistă, conflictul social își are rădăcinile în inegalitățile structurale, economice și sociale. După cum afirmă Karl Marx *„conflictele sociale izvorăsc din inegalitățile structurale ce determină polarizarea economică și excluderea socială, generând tensiuni persistente între grupurile dominante și cele marginalizate”* [1, p. 799]. Or, în contextul moldovenesc, disparitățile economice între regiuni, corupția endemică și fenomenele de oligarhizare devin catalizatori ai unor antagonisme sociale sistemice. Aceste realități relevă, așadar, o vulnerabilitate intrinsecă a populației, susceptibilă la manipulări externe și interne, care exacerbează sentimentul de alienare socială.

Teoria conflictului a lui Ralf Dahrendorf aduce o dimensiune suplimentară, depășind cadrul exclusiv economic prin evidențierea tensiunilor generate de autoritate și distribuția puterii, evidențiind: *„conflictul social este, prin*

urmare, un teren în care autoritatea este contestată, iar lupta pentru putere este constantă și inevitabilă, iar în acest proces, grupurile de interese se află în competiție pentru influență și control" [2, p. 23]. Altminteri spus, conflictul între instituțiile statului și societatea civilă, precum și rivalitățile dintre grupurile de interese, poate fi interpretat ca o expresie a unor structuri de autoritate contestate. În această cheie, conflictul social devine un teren al negocierii legitimității și al redefinirii relațiilor de putere.

Pe de altă parte, perspectiva funcționalistă a lui Lewis Coser sugerează că, în anumite condiții, *„conflictul poate contribui la consolidarea identității colective și poate juca un rol important în stimularea transformărilor sociale, dar în același timp, când este utilizat în scopuri politice, poate deveni o forță destabilizatoare care subminează coeziunea socială"* [3, p. 90]. Cu toate acestea, în condițiile războiului hibrid, conflictul este adesea instrumentalizat pentru a destabiliza coeziunea socială. Astfel, conflictul încetează să mai fie o dinamică firească a progresului social și devine o tehnologie de disoluție identitară și socială.

În această dinamică, conflictul nu mai este doar un factor de schimbare socială, ci devine o forță de destabilizare controlată, ce fragmentează coeziunea și realitatea colectivă.

Războiul informațional, ca parte esențială a războiului hibrid, reconfigurează conflictualitatea prin utilizarea unor mecanisme subtile, dar profund destabilizatoare, precum dezinformarea, propaganda și manipularea discursivă. Or, aceste practici nu doar subminează structurile instituționale, ci și fragmentează percepția asupra realității sociale. Propaganda, definită ca difuzare intenționată de mesaje distorsionate sau false, devine un instrument de modelare a conștiinței colective. *„Dezinformarea"* a fost definită ca *„difuzarea de informații distorsionate sau în mod deliberat false"* [4], altfel spus, o practică deliberată ce operează la intersecția dintre controlul discursiv și manipularea cognitivă.

Astfel, manipularea psihologică joacă un rol esențial, influențând percepțiile și deciziile indivizilor fără consimțământul lor conștient. Rețelele sociale, ca vehicule ale diseminării rapide, amplifică aceste fenomene, transformând mediul digital într-un teren de luptă simbolică. În acest spațiu, platformele nu

doar polarizează societatea, ci erodează încrederea în structurile fundamentale ale democrației și subminează orice formă de opoziție. Așadar, războiul informațional transcende tehnologia, devenind un instrument ontologic de restructurare a realității percepute.

Aceste dinamici aduc în prim-plan o serie de întrebări esențiale despre natura adevărului, legitimitatea discursului și rolul simbolicului în arhitectura socială. Războiul informațional nu se limitează la un conflict al datelor, ci reprezintă o luptă pentru hegemonia narativă, în care semnificațiile sunt folosite ca arme, iar coeziunea socială este subminată de interese particulare.

Conform cercetărilor recente, fenomenul „dezinformării" nu presupune neapărat o intenție premeditată. Astfel, Luciano Floridi [5] subliniază faptul că acest fenomen și-a depășit limitele inițiale, extinzându-se dincolo de domeniul comunicării politice și al relațiilor internaționale, având aplicații în diverse sfere. De exemplu, termenul *„dezinformare"* este utilizat și în domeniul medical, referindu-se la absența de informații corecte pe care pacienții le pot avea despre anumite afecțiuni. Oricum ar fi, este posibil ca o persoană să nu fie conștientă de o problemă de sănătate din cauza lipsei de atenție față de informațiile de actualitate sau din cauză că nu urmărește mass-media. În astfel de situații, cetățeanul rămâne, astfel, neinformat sau, altfel spus, dezinformat, așa cum subliniază Romero-Rodríguez [6], dar nu din cauza unei acțiuni deliberate.

În ciuda acestui fapt, paradoxal, într-o eră în care accesul la informație este aproape nelimitat datorită tehnologiilor informaționale, apatia și dezinteresul față de informațiile politice sunt larg răspândite. Aceasta conduce implicit la un nivel semnificativ al *„dezinformării"* în rândul populației, chiar și atunci când nu există o intenție evidentă de manipulare. Conform lui Don Fallis [7], în aceste cazuri nu este corect să se utilizeze termenul *„dezinformare"* în sensul său strict, care presupune o acțiune coordonată de manipulare din partea unui emitent. Astfel, utilizarea termenului în contextul actual necesită o înțelegere nu doar ca un proces activ de manipulare, ci și ca o consecință a unui deficit al implicării cetățenilor în sfera publică.

În ciuda accesului aproape nelimitat la informație, apatia și dezinteresul față de subiectele importante sunt tot mai răspândite în societate. Acest fenomen nu doar că reflectă o îndepărtare de sfera publică, dar contribuie și la formarea unui mediu în care dezinformarea poate prospera, chiar și atunci când nu există intenții clare de manipulare. Într-o eră a tehnologiilor avansate, informațiile circulă rapid, însă mulți nu sunt suficient de implicați pentru a le înțelege sau verifica în mod adecvat. Această lipsă de atenție și analiză critică creează o fereastră largă pentru apariția unor interpretări greșite ale realității, care nu sunt neapărat rezultatul unei acțiuni coordonate, dar care influențează semnificativ percepțiile publicului.

Această apatie este alimentată de o complexitate tot mai mare a mesajelor și surselor de informație. În loc să devină o oportunitate de educație și informare, accesul la informații poate duce la o confuzie mai mare, iar oamenii, din lipsă de timp sau dorință, aleg să ignore subiectele politice sau sociale relevante. Astfel, nu doar că se amplifică lipsa de implicare, dar se creează și un teren fertil pentru interpretări eronate care ajung să definească modul în care indivizii percep evenimentele din jurul lor.

În acest context, educația pentru discernământul informațional devine un factor crucial, nu doar pentru a combate dezinformarea, ci și pentru a preveni crearea unor viziuni distorsionate asupra realității. Dacă oamenii nu sunt încurajați să aprecieze importanța înțelegerii corecte a informațiilor, riscul ca aceasta să devină o armă puternică de manipulare este semnificativ mai mare. Așadar, pentru a construi o societate mai conștientă și implicată, trebuie să încurajăm un comportament activ în ceea ce privește consumul și analiza informațiilor, în loc să lăsăm acest proces în mâinile celor care controlează mesajele.

Într-o eră marcată de ceea ce unii teoreticieni numesc război hibrid, esența înțelegerii nu stă doar în abordarea actelor directe de agresiune, ci în analiza subtilă a modului în care forțele externe, precum moștenirea sovietică, își modelează nu doar structurile politice ale unui stat, ci și conștiințele colective ale indivizilor care formează acea societate. Astfel, nu este suficient să vorbim despre o presiune geopolitică externă, ci mai ales despre acea putere

simbolică care transformă ordinea națională într-o veritabilă luptă ideologică, ce transcendă limitele instituționale.

„Manipularea simbolică a realității” devine astfel cheia înțelegerii războiului hibrid, nu ca o confruntare strict militară, ci ca un război al semnificațiilor, în care percepțiile și identitățile colective sunt modelate. În acest context, moștenirea sovietică joacă rolul unui arhitect al „realității sociale alternative”, în care Moldova este prezentată ca un partener natural al acestui spațiu geografic și politic, iar aspirațiile sale de integrare europeană sunt demonizate ca amenințări la adresa unui „echilibru natural” impus de moștenirea sa geostrategică.

Acest proces de construcție a unei identități naționale fluide, fragilizată de interferențele externe, este dublat de un război simbolic care, la fel ca orice alt război, se prefigurează ca o luptă între două ordine ale realității: ordinea impusă de structurile externe și ordinea căutată de societatea locală. În acest sens, conflictul social nu poate fi înțeles doar prin prisma politicii, ci mai ales printr-o prismă filosofică, în care interferențele externe între „realitatea obiectivă” și „realitatea politică” devin terenul unei bătălii pentru controlul minților și inimilor indivizilor.

Astfel, în fața acestei dualități, actorii externi, inclusiv Uniunea Europeană și Statele Unite ale Americii, nu sunt doar participanți într-un joc geopolitic, ci reprezintă, într-un sens filosofic, forțe care se confruntă între ele nu doar pe câmpul geopolitic, dar și pe cel al normelor și principiilor ce structurează ordinea lumii. Între „ordine” și „haos” se află spațiul în care viziunea națională a unui stat trebuie să se negocieze și să se reconstituie, iar acest lucru se poate întâmpla doar printr-un dialog al rațiunii și al respectului reciproc. În acest dialog al rațiunii, fiecare națiune trebuie să își afirme propria identitate, chiar dacă aceasta se află sub influența unei „realități politice” contrafăcute.

Republica Moldova se află în fața unei mari provocări filosofice, nu doar politice, iar viitorul său va depinde nu doar de intervențiile externe, ci și de capacitatea sa de a construi un sens al identității naționale care să reziste presiunilor simbolice și să regăsească un echilibru între trecut și viitor. Aceasta este, în esență, miza unei lumi în care războaiele nu mai sunt doar bătălii fizice, ci conflicte ideologice care modelează destinul colectiv.

În fața provocărilor aduse de războiul hibrid, care depășește limitele unei simple confruntări militare pentru a se întinde într-o vastă sferă psihosocială și informațională, Republica Moldova se află într-o poziție de a-și reconceptualiza securitatea națională printr-o abordare integrată. Or, războiul hibrid nu poate fi abordat doar prin prisma strategiilor tactice și a tehnologiilor de vârf, ci necesită o decodificare a transformărilor pe care le impune la nivelul structurilor cognitive colective și ale relațiilor interumane, întrucât războiul nu este doar o luptă pentru teritorii, ci și pentru realitățile în care acestea se încadrează.

Astfel, consolidarea rezilienței naționale devine un imperativ epistemologic, iar în acest sens, educația media joacă un rol central, fiind mai mult decât un mecanism informativ, un act de emancipare cognitivă. După cum semnalează Horkheimer și Adorno în analiza lor asupra industriei culturale, *„industria culturală produce un tip de cultură care nu mai are legătură cu ideea autentică de artă sau educație, fiind redusă la simpla satisfacere a cerințelor pieței și la formarea unor consumatori pasivi. Educația devine, astfel, un proces de formare a unui subiect care să poată naviga în aceste fluxuri informaționale și să discearnă între realitatea obiectivă și construcțiile manipulative care sunt prezentate ca adevăruri.”* [8, p. 211]. Altminteri spus, educația devine un act de auto-apărare cognitivă, care presupune nu doar asimilarea de informații, ci și dezvoltarea unei capacități critice în fața realităților fabricate de forțele externe.

În paralel, mass-media, ca bastion al unui discurs public liber și pluralist, devine un actor fundamental în acest proces. Conform viziunii habermasiene, un spațiu public democratic necesită diversitate și pluralism, prin care fiecare voce să contribuie la edificarea unei realități comune. În acest cadru, mass-media devine nu doar un simplu canal de informare, ci un veritabil apărător al unui contract social rațional, protejând ordinea discursivă și rezistând încercărilor de a impune narative externe distorsionate.

Încrederea în instituțiile democratice se constituie ca fundamentul esențial al coeziunii sociale, având rolul de a întări legătura indisolubilă între cetățean și structurile statale. Astfel, transparența guvernamentală se impune ca un pilon central în prevenirea capturării statului de către interesele particulare, fiind, în

esență, un proces continuu de reconstrucție a legitimității instituționale și de reconfirmare perpetuă a responsabilității față de cetățeni. Această transparență nu este doar o practică administrativă, ci o manifestare activă a unei guvernări care, prin deschiderea sa, reînnoiește constant încrederea colectivă, subliniind legătura de interdependență dintre autoritate și comunitatea pe care o servește.

Securitatea cibernetică capătă o dimensiune ontologică, transformându-se într-un pilon al suveranității naționale. Într-o eră în care informațiile devin o resursă strategică, protecția acestora nu mai este doar o chestiune tehnologică, ci și una epistemologică, întrucât protejarea datelor devine un mod de a apăra integritatea realității în fața amenințărilor externe. Așadar, investițiile în infrastructura cibernetică nu sunt doar necesități pragmatice, ci un act de autoapărare într-o eră post-modernă în care realitățile alternative pot fi construite prin atacuri informaționale, cu scopul de a submina stabilitatea națională.

Reforma sectorului de securitate, cu un accent deosebit pe modernizarea serviciilor de informații, reprezintă un răspuns necesar la imperativul protecției suveranității naționale, subliniind că securitatea nu poate fi înțeleasă doar ca o structură autoritară, ci ca un proces fluid, continuu și colaborativ între instituțiile statului și cetățeni. Securitatea se transformă într-un act de responsabilitate colectivă, în care protecția națională devine mai mult decât un mecanism impus de stat, fiind rezultatul unui angajament mutual între autorități și comunitate, bazat pe un schimb constant de informații, resurse și încredere reciprocă. Acest proces reconceptualizează securitatea ca o formă dinamică de interdependență și coeziune socială, integrată în rețeaua complexă a relațiilor instituționale și civice.

Cooperarea internațională în fața războiului hibrid nu este doar o necesitate geopolitică, ci răspunde unei cerințe mai profunde legate de interdependența globală. Războiul hibrid devine astfel o luptă globală pentru adevăr și stabilitate, unde parteneriatele între state și organizațiile internaționale joacă un rol crucial în crearea unui echilibru global. În acest context, solidaritatea între națiuni și colaborarea continuă constituie premisele unei lumi în care relațiile dintre state nu sunt doar dictată de forță, ci sunt susținute de un sistem de încredere

reciprocă și responsabilitate comună. Așa cum precizează Immanuel Kant: *„lumea poate fi organizată doar în măsura în care fiecare națiune recunoaște drepturile celorlalte, fără a impune propria viziune”* [9, p. 50].

În contextul global interdependent, combaterea războiului hibrid presupune nu doar o coordonare între națiuni, ci și o atenție sporită asupra regiunilor afectate de conflicte înghețate, cum este cazul Transnistriei. Gestionarea acestui conflict devine, astfel, un test al eficienței cooperării internaționale și al capacității de a preveni manipularea geopolitică și ideologică, riscuri ce pot destabiliza echilibrul regional. Conflictul transnistrean *„înghețat*” de decenii, este reanimat subtil de războiul hibrid, care se manifestă nu doar pe linia militară, ci și prin manipularea percepțiilor colective și a realităților politice construite.

În acest sens, evoluțiile din Era Informațională au contribuit semnificativ la redefinirea conflictelor contemporane. În trecut, conflictele erau de obicei limitate la dimensiunea militară, însă în prezent, războiul hibrid se extinde și la nivelul ideologic și cultural. Aceasta transformare a conflictului transnistrean este influențată nu doar de dinamica internă a Moldovei, dar și de complexitatea geopolitică globală. Astfel, în mod subtil, conflictele contemporane se schimbă din simple dispute politice într-o luptă pentru controlul percepțiilor și ideologiilor, iar aceste conflicte sunt modelate de interconexiunile și interdependențele globale.

Această dinamică nu se limitează doar la aspectele vizibile ale conflictului, ci adâncește complexitatea acestuia prin influențele ideologice care se transmit rapid prin intermediul rețelelor de informații și al mediilor de comunicare. Astfel, războiul hibrid devine un *„război cultural”*, un concept definit de Pierre Bourdieu, care subliniază că *„lupta pentru putere se duce nu doar pe planul material, ci și pe cel simbolic, unde câștigătorii controlează percepțiile și produc realități care devin acceptate ca naturale”* [10, p. 312]. În acest *„război cultural”,* identitatea și percepțiile colective sunt extrem de vulnerabile la manipulare, iar în acest context, gestionarea eficientă a acestor influențe devine esențială pentru menținerea stabilității regionale.

Potrivit autorului Ana Pascaru, *„deschiderile prin intermediul oportunităților aduc în prim-planul lumii contemporane aspectele dimensiunilor mai puțin cunoscute și elucidate, dar care se dovedesc a fi protagoniste de influențe considerabile ce se produc în toate domeniile de activitate”* [11, p. 41]. Această observație reflectă o tendință importantă în dezvoltarea conflictelor hibride, unde nu doar puterea militară joacă un rol crucial, dar și capacitatea de a controla și manipula informațiile care ajung la publicul larg.

Delimitările dintre diferitele paradigme sociale și culturale sunt tot mai greu de conturat, iar aceste imposibilități influențează profund relațiile din și dintre societățile contemporane. Într-un mediu comunitar, unde aceste granițe pot fi teoretic stabilite, dar nu și concretizate, ele au stat la baza dezvoltării societății moderne de mai bine de o jumătate de secol. Chiar și societățile cu regimuri comuniste, care au încercat să stopeze sau să redirecționeze modernismul, nu au putut evita impactul postmodernismului, care a dominat perspectiva evoluției acestora. În locul unui progres fluid, a existat un tip de informatizare doctrinară, iar civilizația a fost modelată conform unor norme ideologice restrictive. *„Cunoașterea raportului dintre civilizațional și cultural în societățile precum cea moldovenească a degrevat identificarea delimitărilor, dar nu și efectele acestora.”* [12, p. 15]

Deschiderile în acest context, susținute de schimbările profunde din cadrul comunităților, pot contribui la crearea unui echilibru mai stabil și la soluționarea conflictelor sociale, dar doar dacă sunt gestionate corespunzător. Altfel, riscurile de a alimenta tensiuni și manipulări ideologice, care pot destabiliza întreaga regiune, devin evidente. Astfel, în fața provocărilor globale și ale conflictelor hibride, oportunitățile oferite de era informațională pot reprezenta atât o amenințare, cât și un beneficiu, în funcție de modul în care sunt utilizate. Dacă sunt gestionate corect, aceste oportunități pot ajuta la dezvoltarea unei societăți mai informate și mai reziliente, capabile să facă față diverselor provocări. În schimb, ignorarea acestora poate duce la o vulnerabilitate crescută în fața manipulațiilor geopolitice și ideologice.

Într-o viziune mai pesimistă, contextul poate favoriza exploatarea vulnerabilităților și a conflictelor latente, ducând la o escaladare bruscă și

periculoasă. Războiul informațional și dezinformarea pot adânci sentimentul de ură și separare, iar slăbirea controlului statului asupra regiunii transnistrene ar permite o radicalizare a acțiunilor separatiste. Aceste acțiuni, așa cum subliniază Ana Pascaru, reflectă caracterul revanșard al politicii Federației Ruse, care vizează *„șubrezirea suveranității și independenței societăților din fosta mega societate sovietică”* [13, p. 24]. În acest cadru, escaladarea poate duce nu doar la un conflict deschis, ci și la implicarea unor actori externi, iar în acest caz, conflictul local ar putea deveni un factor destabilizator la nivel european, având implicații umanitare și regionale grave. Întreaga regiune riscă să se transforme într-un punct fierbinte pentru securitatea globală.

Soluționarea politică a conflictului ar presupune un proces mai complex, un dialog gradual, dar fragil, în care aspectele interne și externe ale conflictului s-ar interconecta pentru a obține o reconciliere parțială. În acest scenariu, presiunea internațională ar juca un rol fundamental, iar schimbările în politica externă a Rusiei ar putea adresa unele din barierele istorice ce împiedică o soluție de reconciliere. Totuși, asemenea unui dialog continuu, orice progres ar fi ancorat într-o complexitate politică și economică vastă, iar încrederea între părți, esențială în orice proces de reconciliare, ar rămâne fragilă, supusă intereselor divergențiate ale actorilor interni și externi.

Autonomia administrativă într-un stat unitar, cum ar fi Republica Moldova, înseamnă că regiunile pot avea un anumit grad de autoguvernare, dar fără a pune în pericol unitatea statului. Acest model permite autorităților locale să ia decizii privind dezvoltarea economică, educația, infrastructura sau cultura, fără a fi necesară intervenția directă a guvernului central în fiecare detaliu.

Pentru Moldova, acest concept ar putea oferi soluții pentru regiunile cu specific diferit, cum ar fi Găgăuzia sau raioanele din stânga Nistrului, fără a implica riscul fragmentării statale. Un astfel de sistem ar putea consolida coeziunea națională, oferind în același timp mai multă flexibilitate administrațiilor locale în gestionarea resurselor și politicilor publice.

Implementarea unei autonomii administrative eficiente presupune un echilibru clar între competențele statului central și cele ale regiunilor, evitând suprapuneri birocratice sau conflicte de jurisdicție. Totodată, este esențial ca

această autonomie să fie reglementată printr-un cadru legal clar, care să prevină tendințele separatiste și să garanteze respectarea intereselor naționale. Din perspectivă filosofică, ideea de autonomie administrativă într-un stat unitar, cum este Republica Moldova, poate fi analizată prin prisma echilibrului dintre libertate și autoritate, dintre identitate locală și coeziune națională. Conceptul reflectă tensiunea fundamentală dintre principiul subsidiarității – conform căruia deciziile ar trebui luate la nivelul cel mai apropiat de cetățeni – și necesitatea unei guvernări centrale puternice, capabile să asigure unitatea și stabilitatea statului.

Un stat unitar cu autonomie administrativă nu este doar o construcție juridico-politică, ci și un spațiu al negocierii între comunități cu identități și aspirații distincte. În viziunea lui John Rawls, un sistem echitabil trebuie să garanteze fiecărui grup acces egal la oportunități și drepturi, fără a permite ca autonomia să devină un instrument de excludere sau privilegii excesive. În schimb, filosofii contractualiști, precum Rousseau, ar sublinia că orice autonomie trebuie să fie compatibilă cu voința generală, evitând diviziuni care ar putea submina unitatea democratică a statului.

În cazul Republicii Moldova, autonomia administrativă ridică întrebări despre natura identității colective și despre legitimitatea revendicărilor regionale. Dacă autonomia este înțeleasă ca o formă de descentralizare care sprijină eficiența și dezvoltarea locală, aceasta poate fi justificată pe baze utilitariste. Însă, dacă devine un pretext pentru revendicări separatiste, atunci poate fi percepută ca o amenințare la adresa unității naționale.

Astfel, dilema filosofică esențială rămâne: cum poate fi menținută suveranitatea națională fără a suprima diversitatea locală? Răspunsul ar putea rezida într-un model de autonomie bine reglementată, care nu doar distribuie puterea administrativă, ci și creează mecanisme de dialog și cooperare între centru și regiuni, asigurând astfel un echilibru sustenabil între pluralism și unitate.

Factorii geopolitici rămân esențiali în modelarea evoluției acestui conflict, iar schimbările din politica Rusiei, atitudinile și acțiunile Uniunii Europene și ale Statelor Unite, dar și evoluția conflictului din Ucraina, pot influența

semnificativ scenariile posibile. Conform analizei realizate de Ana Pascaru, *„cel artificial, odată declanșat, înlătură tentativele de soluționare a diferendelor sau divergențelor”,* iar experiența de trei decenii de conflict în raioanele de est ale Republicii Moldova *„este mai mult decât concludentă”* [14]. În același timp, voința populației din Moldova și Transnistria de a găsi o cale pașnică ar putea deveni un catalizator pentru o soluționare stabilă, contribuind la construirea unui viitor mai echilibrat și mai sigur.

Așadar, viitorul acestui conflict rămâne incert, subiect la o multitudine de factori interdependenți și dinamici, iar cheia unui progres sustenabil va consta într-o abordare echilibrată, care să includă actorii internaționali, dialogul continuu și o reformă profundă a structurilor interne ale statului. O soluție durabilă și pașnică ar putea fi posibilă doar în măsura în care statul moldovean își va întări instituțiile și va răspunde presiunilor interne și externe într-o manieră coerentă, dar flexibilă. Totodată, viitorul Republicii Moldova nu poate fi separat de provocările constante ale unui conflict hibrid ce se intercalează cu schimbările geopolitice, generând o interacțiune dinamică între factorii interni și cei externi. Oricum, soluția nu poate fi una simplă, ci presupune un proces continuu de consolidare a instituțiilor și de reformare internă, în paralel cu o adaptare constantă la presiunile externe. Doar printr-o abordare care să echilibreze aceste forțe contrastante, Moldova poate spera la o evoluție stabilă, în care instituțiile sale să reziste în fața complexității riscurilor contemporane.

Viitorul Republicii Moldova, asemenea oricărui stat plasat într-un context geopolitic volatil, se află sub semnul incertitudinii, cu multiple coliziuni între factori interni și presiuni externe. Or, capacitatea de a răspunde provocărilor generate de războiul hibrid devine un factor decisiv în dezvoltarea sa politică și socială, determinând direcțiile pe care le va urma. Viitorul său, într-un asemenea cadru, nu poate fi perceput decât printr-o prismă fragilă, marcată de complexitatea interacțiunilor externe care influențează decisiv structurile de guvernare interne, în sensul unei *„modernități reflexive”*. Astfel, este evident că viitorul Moldovei poate lua multiple forme, fiecare impunând întrebări profunde asupra identității naționale, securității și locului său în ordinea internațională.

Scenariul optimist proiectează o evoluție în care statul moldovean reușește să-și construiască o reziliență consolidată, nu doar instituțională, dar și socială, integrarea sa în Uniunea Europeană devenind o culminare a acestui proces. Aceasta ar însemna, nu doar un triumf geopolitic, dar și un angajament profund față de principiile unei ordini globale fondate pe dialog rațional și consens. Astfel, integrarea ar funcționa ca un liant între Moldova și valorile fundamentale ale unui sistem politic transparent și cooperant, în care pluralismul și transparența nu sunt doar dorințe, ci necesități impuse de realitățile geopolitice ale lumii contemporane. De asemenea, aceasta ar reduce vulnerabilitățile externe ale statului și ar contribui la consolidarea unei identități naționale mai rezistente la manipulări externe.

În contrast, scenariul pesimist desenează o viziune sumbră, în care războiul hibrid continuă să fragmenteze structurile statale, determinând Moldova să devină un stat vulnerabil, sub controlul direct al unor actori externi ostili. Aici, fragilitatea instituțională devine o verigă de legătură între teoria puterii fragmentate, în care instabilitatea politică riscă să submineze statul până la statutul de *„realitate marionetă”*, incapabilă să-și exercite controlul asupra propriilor destine. Astfel, vulnerabilitățile interne și presiunile externe ar putea duce Moldova într-o direcție în care nu mai poate îmbina interesele naționale cu cele ale comunității internaționale, devenind un actor pasiv pe scena geopolitică.

Între aceste două extreme, există scenariul intermediar, ce sugerează o continuare a progreselor în combaterea războiului hibrid, dar cu o vulnerabilitate persistentă față de noile atacuri. Într-un asemenea cadru, riscurile nu pot fi niciodată complet eliminate, iar statul trebuie să navigheze într-o permanentă stare de alertă, adaptându-se rapid la noile realități externe. Aceasta reflectă natura *„societății riscurilor”*, în care chiar și progresele semnificative nu sunt suficiente pentru a proteja în totalitate statul de provocările viitoare. În acest sens, Moldova ar trebui să se pregătească continuu pentru noi încercări, dezvoltând o capacitate constantă de evaluare a riscurilor interne și externe, menținându-și flexibilitatea politică și adaptabilitatea strategică.

În final, indiferent de scenariul ce va prevala, viitorul Republicii Moldova depinde de abilitatea sa de a construi un contract social robust, ce să fie capabil să răspundă provocărilor unui război hibrid complex. Acest contract presupune o colaborare activă între cetățeni, instituții și actori internaționali, în vederea creării unui cadru de securitate și stabilitate durabile. Cu alte cuvinte, succesul Moldovei se află în echilibrul dintre menținerea unei ordini interne coezive și integrarea într-o rețea internațională în care principiile dialogului și cooperării rămân pilonii fundamentali ai stabilității și dezvoltării.

Războiul hibrid constituie o provocare deosebit de complexă pentru Republica Moldova, impunând o analiză detaliată a interacțiunii dintre factori interni și externi. Acest tip de conflict nu se rezumă doar la confruntări directe, ci se caracterizează prin manipulări subtile și influențe externe care subminează coeziunea socială și stabilitatea instituțională. În acest context, fragilitatea statului moldovean devine o problemă fundamentală, nu doar din punct de vedere politic, ci și social, iar vulnerabilitatea instituțiilor, exacerbată de presiunile externe și de conflictele interne, subliniază necesitatea imperativă de reforme structurale. În absența unei transformări fundamentale a instituțiilor sale, statul nu va putea răspunde adecvat provocărilor contemporane. Totuși, în fața acestor dificultăți, se ivesc oportunități semnificative pentru întărirea dialogului intersocial și între stat și partenerii internaționali, deschizând calea către soluții durabile, bazate pe cooperare și înțelegere reciprocă. În plus, viitorul Republicii Moldova depinde de abilitatea sa de a naviga aceste influențe externe complexe fără a ceda în fața presiunilor care riscă să divizeze societatea. Consolidarea rezilienței sociale și a unei identități naționale solide se constituie astfel în pilonii fundamentali ai unei reacții adecvate la aceste provocări. În final, construirea unei stabilități durabile necesită un efort colectiv substanțial, întemeiat pe un cadru de încredere și pe o colaborare constantă între cetățeni și instituțiile statului.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. MARX, K. Capital: A Critique of Political Economy, Volume 1. New York: Penguin Publishing Group, 1990, 1152 p. ISBN: 9780140445688.
2. DAHRENDORF, R. Class and Class Conflict in Industrial Society. Stanford: Stanford University Press, 1959, 352 p. ISBN: 9780804705615.
3. COSER, L. The Functions of Social Conflict. Free Press, 1964, 192 p. ISBN: 9780029068106.
4. Большая советская энциклопедия.
5. https://www.booksite.ru/fulltext/1/001/008/021/573.htm, accesat: 26.11.2024
6. FLORIDI, L. Brave Net.World: The Internet as a Disinformation Superhighway. En The Electronic Library, 1996, vol. 14, nr. 6, p. 509-514.
7. ROMERO-RODRÍGUEZ, L. M. Hacia un estado de la cuestión de las investigaciones sobre desinformación / misinformación. En Correspondencias & Análisis, 2013, vol. 03, nr. 3.
8. FALLIS, D. What Is Disinformation? En Library Trends, 2015, vol. 63, nr. 3, p. 401-426.
9. HORKHEIMER, M., ADORNO, T. W. Dialektik der Aufklärung: Philosophische Fragmente. FISCHER Taschenbuch, 1988, 288 p. ISBN: 9783596274048.
10. KANT, I. Zum Ewigen Frieden, Ein Philosophischer Entwurf. Legare Street Press, 2022, 94 p. ISBN: 9781017843088.
11. BOURDIEU, P. La distinction: Critique sociale du jugement. Paris: Éditions de Minuit, 1979, 672 p. ISBN 978-0674212770.
12. PASCARU, A. Provocările societății în algoritmii de cunoaștere. Chișinău, 2022, 258 p. ISBN 9789975643504.
13. PASCARU, A. Corelația dintre civilizațional-cultural în societatea bazată pe cunoaștere. Revista de Filosofie, Sociologie și Științe Politice, 2013, n.2 (162), pp. 7-16. ISSN: 18572294.
14. PASCARU, A. Provocările societății în algoritmii de cunoaștere. Chișinău, 2022, 258 p. ISBN: 9789975643504.
15. PASCARU, A. Societatea între conflict și conciliere: cazul Republicii Moldova. Chișinău: Tipografia Sirius, 2012, 192 p. ISBN: 9789975570336.